

Sygn. akt: XI Ns 609/17

POSTANOWIENIE CZĘŚCIOWE

Dnia 10 kwietnia 2018 r.

Sąd Rejonowy w Toruniu XI Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR Jolanta Sikorska
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Mirosława Prusaczyk

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2018 r. w Toruniu na rozprawie

sprawy z wniosku P. L. (1)

z udziałem T. M. (1), (...) im. (...) w G. i Banku (...) S.A. w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku po A. L. (1)

postanawia:

zatwierdzić oświadczenie P. L. (1) o uchyleniu się od skutków prawnych braku złożenia oświadczenia spadkowego o odrzuceniu spadku po A. L. (1) zmarłym 10 listopada 2009 r. w T., ostatnio stale zamieszkałym w T.

Sygn. akt XI Ns 609/17

UZASADNIENIE

W dniu 10 kwietnia 2017r. wnioskodawca P. L. (1) złożył do tegoż Sądu wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po swoim ojcu A. L. (1), zmarłym w dniu 10 listopada 2009 r., ostatnio zamieszkałym w T.. W uzasadnieniu wskazano, że P. L. (1) jest synem A. L. (1) z drugiego małżeństwa. Wnioskodawca wskazał, że od wielu lat cierpi na tzw. fobię społeczną, będącą następstwem jego sytuacji rodzinnej i warunków, w jakich mieszkał i się wychowywał. Oboje rodzice wnioskodawcy pozostawali uzależnieni od alkoholu, co wprost rzutowało na rozwój P. L. (2). Wnioskodawca podniósł też, że dopiero od niedawna, dowiedział się, że jego przyrodnia siostra oraz babcia, a matka spadkodawcy, odrzuciły spadek po jego ojcu. Wnioskodawca wskazał, że uwagi na swój stan zdrowia, oraz brak wcześniejszego korzystania z pomocy psychiatrów i terapeutów, nie mógł działać z należyтым rozeznaniem w czasie, gdy toczyła się sprawa spadkowa, dlatego nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku do swoim ojcu. Wnioskodawca podkreślił, że nie wiedział, że ojciec ma długi, gdyż tak naprawdę, ojciec nie utrzymywał z nim kontaktu, i nie interesował się nimi samym i jego problemami zdrowotnymi.

W odpowiedzi na wniosek z dnia 14 sierpnia 2017r., uczestnik postępowania T. M. (1), będący wierzycielem spadkodawcy, wniósł o oddalenie wniosku i o zasądzenie na jego rzecz, od wnioskodawcy, kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wskazano, że od śmierci spadkodawcy upłynęło 8 lat, zaś P. L. (1), jako ustawowy spadkobierca, nie dochował rocznego terminu do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych działania pod wpływem błędu. Uczestnik wskazał, że

w jego ocenie błędne byłoby przyjęcie, że choroba w postaci fobii społecznej wyłącza po stronie wnioskodawcy możliwość rozeznania w sprawie spadku po zmarłym, skoro treść wniosku wskazuje, że wnioskodawca nie ma większych oporów z wyrażaniem swoich myśli w sposób logiczny i rozsądny.

Pismem z dnia 28 września 2017r. wnioskodawca podtrzymał dotychczasowy wniosek, wskazując, że roczny termin do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych należy liczyć od lutego 2017r., gdyż dopiero wówczas P. L. (1) dowiedział się o długach spadkowych po swoim ojcu w związku z zajęciem i zabraniem mu, przez komornika sądowego, środków pieniężnych z prowadzonego dla wnioskodawcy rachunku bankowego. W piśmie tym wskazano, m.in., że wnioskodawca nie miał w ogóle świadomości, że odpowiada za długi spadkowe, a nadto, że nigdy wcześniej nie wiedział o tym, aby ojciec pozostawił po sobie długi, gdyż wezwania do zapłaty, nie były kierowane na adres, pod którym zamieszkiwałby P. L. (1). Wnioskodawca wskazał, że żadna korespondencja, dotycząca długów A. L. (2), nigdy wcześniej do niego nie trafiła.

Pełnomocnik wnioskodawcy podkreślił, że to choroba stanowiła obiektywną przyczynę niezłożenia przez wnioskodawcę oświadczenia o odrzuceniu spadku, zwłaszcza, że osobiście nie brał on udziału w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku po A. L. (3). Fobia społeczna jest zaburzeniem niepsychotycznym, polegającą na tym, że dotknięty nią człowiek unika, jak tylko może, sytuacji społecznych oraz kontaktu z innymi ludźmi. Wnioskodawca nie był w stanie kontaktować się z innymi ludźmi, za wyjątkiem swojego najbliższego otoczenia, tj. matki.

Sąd ustalił, co następuje:

A. L. (1) zmarł w dniu 10 listopada 2009r. w T., pozostawiając dwoje dzieci: P. L. (1) i P. M.. Spadkodawca nie pozostawił testamentu.

(dowód: akt zgonu k.4, odpis skrócony aktu małżeństwa k.3, postanowienie Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 6 lipca 2011r. w sprawie XI Ns 1148/10)

P. M. w dniu 30 marca 2010r. złożyła przed notariuszem Z. M., w Kancelarii Notarialnej w T., oświadczenie o odrzuceniu spadku po ojcu.

(dowód: akt notarialny Rep. A (...) k. 5 akt sygn. XI Ns 533/10)

Spadek po A. L. (1) w całości, z mocy ustawy, nabył syn P. L. (1).

(dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 6 lipca 2011r. w sprawie XI Ns 1148/10)

P. L. (1) urodził się w dniu (...). Jego rodzicami są J. S. i A. L. (1). Rodzice wnioskodawcy rozwiedli się w 2007r. wcześniej przez wiele lat pozostawali w faktycznej separacji, mieszkali osobno. Wnioskodawca, jako dziecko, począwszy od 5 klasy szkoły podstawowej miał problemy w edukacji, opuszczał dużo zajęć lekcyjnych, co powodowało narastanie zaległości. W dalszym okresie rozwoju małoletni wnioskodawca unikał kontaktu z rówieśnikami, cały swój czas spędzał przed komputerem i w Internecie. Wnioskodawca uzależnił się od komputera, spędzając w taki sposób większą część dnia i nocy. P. L. (1), gdy tylko mógł uciekał do świata wirtualnego, zaniedbując wszelkie swoje obowiązki domowe i szkolne.

(dowód: opinia RODK z 3.03.2005 k. 5-11; opinia Poradni P.-Pedagogicznej z 4.02.2002r. k. 12-12v, zeznanie J. S. k. 76-77, zeznanie P. L. (1) k. 58-58v)

Z biegiem lat sytuacja taka tylko się pogłębiała, zaś P. L. (1) niechętnie poddawał się specjalistycznemu leczeniu. Rodzice P. L. (1) nieustannie zmagali się z problemem alkoholowym. Gdy wnioskodawca miał 10-11 lat, wraz z matką wyprowadzili się od ojca i od tamtego czasu nie miał z nim kontaktu, bądź kontakt był sporadyczny. A. L. (1) stale nadużywał alkoholu, nie interesował się synem i rodziną.

(dowód: zeznanie J. S. k. 76-77, zeznanie P. L. (1) k. 58-58v)

Ojciec wnioskodawcy nigdy nie informował syna o swoich zobowiązaniach, zaciąganych pożyczkach, niespłaconych długach. W sprawie o stwierdzenie nabycia spadku P. L. (1) udzielił pełnomocnictwa swojej matce, która w istocie załatwiała za niego także wszystkie inne sprawy. Z związku z kłopotami finansowymi J. S. wnioskodawca często zmieniał miejsce pobytu. On sam nie chciał mieć kontaktu z innymi ludźmi. Wnioskodawca nie utrzymał żadnej relacji z ojcem, nie rozmawiał także z jego córką, a swoją przyrodnią siostrą, dlatego nie wiedział, że ta odrzuciła spadek po śmierci A. L. (1).

(dowód: zeznanie J. S. k. 76-77, zeznanie P. L. (1) k. 58-58v)

Wnioskodawca nie był na pogrzebie ojca, nie wiedział, że powinien odrzucić spadek, jeśli nie chce odpowiadać za możliwe długi ojca. Aktualnie P. L. (1) uzupełnia zaocznie swoją edukację, uczęszcza do liceum dla dorosłych, posiada także pracę otrzymaną dzięki swojemu krewnemu, otrzymuje najniższe wynagrodzenie.

(dowód: zeznanie J. S. k. 76-77, zeznanie P. L. (1) k. 58-58v)

T. M. (1) jest wierzycielem, prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą „T. M. (1) B.D.A.TRANSFER”. Dochodzi on wiarygodności, wynikającej z nakazu zapłaty, wydanego przez Sąd Rejonowy w Chełmnie w dniu 18 grudnia 2008r. przeciwko A. L. (2), w sprawie I Nc 184/08. Należność główna wyraża się kwotą 965,52 zł. T. M. (2) złożył wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po A. L. (1), następnie zaś wystąpił o wszczęcie egzekucji przeciwko następcy prawnemu swojego dłużnika. Pisma komornicze do 2017r. nie były skutecznie doręczane P. L. (1) z uwagi na niewskazanie przez wierzyciela aktualnego adresu dłużnika. Prowadzone egzekucje dwukrotnie okazywały się bezskuteczne i kończyły się umorzeniem postępowania.

(dowód: akta komornicze Km 1909/12 i Km 1440/15)

P. L. (1) został uznany także za niezdolnego do pełnienia czynnej służby wojskowej nawet w czasie wojny, otrzymując od komisji orzeczniczej kategorię E.

U P. L. (1) stwierdzono jednostkę chorobową w postaci zaburzeń lękowych – fobii społecznej. Aktualnie pozostaje on pacjentem (...) w T.

(dowód: zaświadczenie lekarskie k. 14)

Na rozprawie w dniu 10 kwietnia 2018r. P. L. (1) oświadczył, że odrzuca spadek po ojcu A. L. (1).

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu wniosek zasługiwał na uwzględnienie

Stan faktyczny w sprawie pozostawał w przeważającej mierze niesporny, jedynie w zakresie dochowania przez P. L. (1) rocznego terminu, strony prezentowały rozbieżne wersje, wymagające rozstrzygnięcia. Sąd poczynił ustalenia odnośnie istotnych okoliczności faktycznych w oparciu o zgromadzone dokumenty urzędowe i prywatne, ale także w oparciu o zeznania świadka J. S. oraz samego wnioskodawcy. Sąd ocenił, że dokumenty zgromadzone w aktach sprawy były wiarygodne, zwłaszcza, że żadna ze stron nie kwestionowała ich prawdziwości. Sąd również nie dostrzegł, aby zasadnym było podważanie któregośkolwiek z dokumentów, zarówno w sferze formalnej, jak i co do treści poszczególnych z nich.

Sąd dał także wiarę zeznaniom J. S. i P. L. (1), gdyż były one szczere, spontaniczne i układały się w logiczną całość. Co więcej znajdowały potwierdzenie w licznych dokumentach, chociażby opiniach z RODK, dotyczących rozwoju małoletniego wówczas wnioskodawcy oraz w aktualnym zaświadczeniu lekarskim (k.14), którego uczestnik nie kwestionował. Jako przekonujące w ocenie Sądu jawiły się twierdzenia wnioskodawcy, że faktycznie o egzekucji

komorniczej dowiedział się on dopiero w 2017r., na skutek zajęcia rachunku bankowego, tym samym z tą chwilą należało liczyć roczny termin do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od błędu oraz oświadczenia o odrzuceniu spadku. Twierdzenia wnioskodawcy w tym zakresie znajdowały potwierdzenie także w dokumentach ze spraw komorniczych. Uczestnik nie podważył, ustaleń aby korespondencja sprzed tego czasu została P. L. (1) skutecznie doręczona. Poniesiony w trakcie postępowania zarzut niedochowania terminu należało potraktować jako linię obrony własnych interesów uczestnika.

Przechodząc na gruncie niniejszej sprawy do sfery rozważań prawnych, wskazać należy, że zgodnie z art. 1019 § 1 kc, jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

- 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
- 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Natomiast jak stanowi § 2 przytoczonego wyżej przepisu, spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 § 3 kc).

Przepis art. 1019 kc reguluje uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub niezłożenia - z tych samych powodów - oświadczenia w terminie. Przy ocenie istnienia błędu lub groźby przy złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku należy stosować ogólne przepisy kodeksu cywilnego, o wadach oświadczeń woli.

Błąd co do treści czynności prawnej może być błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy, przedmiotu spadku. Należy jednak zgodzić się z poglądem, że podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 kc). Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (post. SN z dnia 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/04, OSNC 2006, nr 5, poz. 94, z glosą W. Borysiaka, Palestra 2009, z. 5-6, s. 285; post. SN z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 337/09, Lex nr 677786) (tak: Andrzej Kidyba, Elżbieta Niezbecka, Komentarz do art.1019 Kodeksu cywilnego, WKP 2012).

Sąd zważył, iż spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby w terminie określonym w art. 88 § 2 kc, tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Jak wynika z analizy akt niniejszej sprawy wnioskodawca dowiedział się o długach spadkowych na początku 2017 roku, gdy komornik, prowadzący egzekucję na wniosek wierzyciela zajął wnioskodawcy środki środki pieniężne na nim zgromadzone.

Wcześniej wnioskodawca nie wiedział o istnieniu długów, co więcej nie oceniał całej sytuacji związanej ze śmiercią ojca, następstwami wynikającymi z tego faktu, z należyтым rozeznaniem.

Sąd zważył, że wnioskodawca nie złożył w terminie oświadczenia spadkowego, ponieważ jego stan zdrowia, wykazany należyście w toku postępowania, stanowił na tyle istotną przeszkodę do podejmowania bezpośredniego kontaktu z innymi ludźmi, a tylko wówczas miał szansę dowiedzieć się o stanie majątku odziedziczonego po ojcu oraz podjąć odpowiednie czynności, by ustrzec się od odpowiedzialności za pozostawione długi.

Przyjmuje się, że błąd, o którym mowa w art. 1019 § 1 i 2 kc może być błędem co do przedmiotu spadku (istnienia długu spadkowego). Musi to być przy tym błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 kc). Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005r. w sprawie IV CK 799/04 (OSNC 2006, nr 5, poz. 94)

wyraził pogląd, że błędem takim nie jest nieznanomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego. O przyjęciu, że spadkobierca nie dołożył należytej staranności w ustalaniu stanu spadku decydować powinny konkretne okoliczności sprawy, konieczne do ustalenia, jakich aktów staranności można było wymagać od spadkobiercy, a jakich zaniechał. W kontekście oświadczeń spadkowych przy powoływaniu się na błąd co do przedmiotu spadku, chodzi o konkretne działania zmierzające do uzyskania wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego. Niepodjęcie określonych, uzasadnionych w danej sytuacji działań, mogłoby prowadzić do oceny o niedołożeniu przez spadkobiercę należytej staranności wyłączającej skuteczne powołanie się na błąd co do przedmiotu spadku (vide uzasadnienie postanowienia SN z dnia 30 czerwca 2005r. , cyt. wyżej).

Rozstrzygając na tle okoliczności konkretnego przypadku o tym, czy błąd był wynikiem niedołożenia należytej staranności, należy mieć na względzie przeciętny, raczej niezbyt wysoki, stan świadomości prawnej społeczeństwa w zakresie stosunków spadkowo-rodzinnych.

Aprobując powyżej przytoczony pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego, należało ustalić, czy niezłożenie przez P. L. (1) oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym ojcu stanowiło błąd istotny.

Sąd zważył, iż brak wiedzy wnioskodawczyni o przedmiocie spadku ze względu na fakt choroby oraz nieutrzymywania z ojcem kontaktów, stanowiły okoliczności usprawiedliwiające pozostawanie wnioskodawcy w istotnym błędzie co do istniejącej sytuacji prawnej.

Sąd uznał, że rozsądnie oceniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w przypadku gdyby spadkobierca wiedział o przedmiocie spadku i zdawała sobie sprawę z faktu, iż w skład spadku wchodzi również nieuiszczone zobowiązania finansowe, a przede wszystkim nie cierpiał (wówczas w nasilony sposób) na tzw. fobię społeczną, wówczas doszłoby do niezwłocznego odrzucenia spadku po zmarłym.

Wnioskodawca nie miał innej możliwości uzyskania wiedzy o przedmiocie spadku, gdyż nie utrzymywał on kontaktów także ze swoją przyrodnią siostrą która jak wynika z akt sprawy złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku.

Uzyskanie takiej informacji spowodowałoby, że i wnioskodawca zacząłby poszukiwać informacji na temat stanu majątku spadkowego, nie zaś postawał w nieświadomości co do istniejących długów.

W oparciu o całokształt ujawnionych okoliczności nie można było przyjąć, aby wnioskodawca nie dopełnił należytej staranności w ustaleniu przedmiotu spadku. Wskazać należało, że wnioskodawca niezwłocznie po uzyskaniu wiadomości o istnieniu zobowiązania, począwszy od lutego 2017r., w kwietniu wystąpił do Sądu o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia spadkowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd zważył, że zasadnym było uchylenie się wnioskodawcy od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłym ojcu i orzekł jak w sentencji postanowienia.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie [art. 520 § 1 kpc](#), zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. W ocenie Sądu, nie zaszyły przypadki uzasadniające odstąpienie od powyższej zasady.